
Václav Maidl / Sudety ve mně

Václav Maidl

Sudety ve mně
Jak jsem se k tomu dostal?

Spojením dvou věcí - vždycky mě zajímalo, co bylo a jak to vypadalo dřív, zejména na místech, kde jsem se pohyboval. K tomu se přidružila učitelská profese němčináře a zvyk listovat v knihách. V případě setkání s literaturou "našich Němců" první předcházelo druhému. Nejdřív, od sedmdesátých let, to byl údiv v tehdy přístupné části Šumavy nad troskami kamenných zdí ve vzrostlém lese a zparchantělými ovocnými stromy tamtéž. Úžas a obdiv nad více než dva kilometry dlouhou stružkou a placáky vydlážděným přivaděčem vody, vedoucím zdánlivě beze smyslu lesem. Kdo si dal takovou práci a proč?

Ač podle věku máje už míti rozum, v tom inteligenčním testu jsem neobstál. Zarážely mne stopy civilizace v lese, nezarážely mne polorozpadlé chalupy a kostely mimo něj. Ty jsem bral z tehdejšího pohledu jako socialistický "normál", z dnešního pohledu jako socialistický folklor. Po fázi setkávání s materiální kulturou přišla písmena. Nejdřív v podobě německých názvů osad a měst, hlavně v pohraničí. Byla to zásluha tehdy doktora Emila Skály, nyní emeritního profesora, že nás - studenty němčiny - na tyhle skutečnosti osídlení českých zemí upozorňoval, ba od nás jejich znalost vyžadoval. V letech sedmdesátých!

Rébusy názvů se rozrostly v rébusy středověkých obchodních listin a nakonec přišel v roce 1984 rozhodující impuls: stejně jako v Českých Budějovicích, kde vyšel už v roce **1981 v rámci Jihočeské vlastivědy díl *Kultura* a v něm byla poprvé připomenuta také německy psaná literatura regionu, měla obdobná publikace vyjít i v Plzni. Do literatury "zdivočelých Sudet'áků" devatenáctého a dvacátého století se nikomu moc nechtělo, já výzvu přijal.** Do té doby jsem z tohoto písemnictví nepřečetl ani stránku, ze jmen jeho autorů jsem znal z ústního podání rozporuplné hodnocení jakéhosi Watzlika. Podtrženo a sečteno: jakžtakž jsem znal toponymii míst na Šumavě přístupných a uměl jsem německy. Z literatury sudetských Němců jsem neznal nic a o nich samotných jsem věděl jen tolik, že v roce 1938 "rozbili" republiku, za což byli v roce 1945 "spravedlivě" odsunuti.

Otřesy dat a pojmů

Zdálo by se, že bez historického školení a s tak málo vědomostmi nemohly být ty otřesy tak šokující. Byly. Například vznik československého státu byl pro mne do té doby, tj. do poloviny osmdesátých let, bezproblémovou záležitostí, kdy jeden státní útvar bez zádrhelů vystřídal druhý a vše jako by vlastně bylo dáno předem. Teprve četba německých pramenů, jistěže emotivně podbarvených, mi ukázala, jaké to vlastně bylo dobrodružství s nejistým koncem a že datum 28. 10. 1918, zcela mechanicky osvojené, nebylo završením státotvornosti, nýbrž startem do podniku značně riskantního. Posuďte sami - **do Opavy například vkročila česká noha vojákova/legionářova teprve před Vánoci**, zatímco maturant z roku 1973 měl před očima nanejvýš nablýskané sokoly z Václavského náměstí a potom už krásných dvacet let samostatnosti.

A což teprve "krvavý 4. březen 1919"! Tohle datum pro mě zůstávalo dlouho záhadou. Nerozuměl jsem věnování jedné Watzlikovy básně, nevěděl jsem, proč se objevuje u jiných autorů, netušil jsem, proč by zrovna 4. březen měl být krvavý. Do povědomí českých školáků a středoškoláků tenhle časný protest českých Němců proti začlenění do republiky vštěpován nebyl, až prosincová stávková 1920. Přestože bylo 4. března 1919 postříleno **51 lidí** - Němců v českých pohraničních oblastech. Mimochodem, ta Watzlikova báseň končí z našeho dnešního pohledu na události minulé dost výhrůžně ve smyslu "*však přijde náš den!*", [1] zároveň ale ukazuje, kde hledat příčiny těch událostí, které se pak za dvacet let skutečně dostavily.

Úhrnem řečeno: má hodnotová stupnice se rozkolísávala, jednoznačné přestávalo být jednoznačným a měnilo se ve víceznačné, navenek prosté pravdy obnažovaly svoji složitost. Nebo spíše opačně: ty pravdy byly složité vždy, to jen mně byly zpočátku předestřeny a jevily se jako prosté.

Jak jsem poznal, že "Heimat" není pouze země

Věci doposud zmiňované se odehrávaly v hlavě a týkaly se událostí a artefaktů minulých, nešlo o žádnou bezprostřední empirii. Po roce 1989 bylo možno si na "Sudetáky" sáhnout. Neměl jsem tu potřebu. Německy psaná literatura z českých zemí byla předmětem mého zájmu, ale považoval jsem ji za uzavřené téma, nemající už žádný vztah k současnosti. O tom, jak jsem se mýlil, mě přesvědčila hned jedna z mých prvních zahraničních konferencí.

Konala se na jaře 1993 v Pasově, věnovala se Adalbertu Stifterovi a nebyla vyhrazena jen pro akademickou obec. Zabýval jsem se stifterovskou recepcí v českých zemích a v příspěvku jsem se mimo jiné zmiňoval **o manipulaci s autorem Stifterem v sudetoněmeckých kruzích, jak koncem třicátých let, tak i po válce.** Mluvil jsem jako poslední před přestávkou. Ze strany kolegů žádné námítky, spíše doplňky a dotazy. Hned jak jsem opustil řečnický pult směrem ke spásonosné kávě, vyrazila ke mně skupinka asi pěti starších lidí. A já hned tušil, ačkoli každý z nich byl oblečen trochu jinak, ale žádný v konferenční "oblekové uniformě": To jsou oni! A teď se budeme hádat.

V tom prvním jsem se nemýlil, v tom druhém kardinálně. Ptali se mě, zda jsem přijel skutečně z Prahy, přišla obligátní pochvala znalosti němčiny a pak mě dojali: "Prosím, řekněte nám něco česky." A já v tom okamžiku pochopil, že "vlast", po jejich "Heimat", není pouze pojem materiální, že nepředstavuje pouze půdu a domy (které by snad někdo chtěl vrátit či nahradit), že to není jenom místo, kde jsem vyrostl a ke kterému mě vážou vzpomínky, nýbrž že má také svou podstatu imateriální. Najednou jsem pro těch pět byl médiem jejich vlasti a tou vlastní byla mimo jiné i čeština. Skoro jsem měl pocit, že si na mě chtějí sáhnout, jestli "to" opravdu existuje. Tohle setkání mi přineslo dva známé: **paní Jelinekovou**, bývalou učitelku ruštiny, a **Seppa Schumertla, kdysi faráře, který pak působil v oblasti školství a ve svém volném čase v pasovském Muzeu Šumavy (Böhmerwaldmuseum).**

Kdykoli jsem v devadesátých letech zajel do Pasova, setkal jsem se s jedním nebo s druhým. Životní příběh paní Jelinekové pro mě zůstal záhadou, poznal jsem ho jen v náznacích. Znalost češtiny jí pomohla při volbě povolání i při studiu ruštiny. Na češtinu nedala dopustit, každé naše setkání probíhalo česky a pro číšníka v kavárně to byl zřejmě jazykový hlavolam, když tato dáma objednávala v perfektním dolnobavorském dialektu a vzápětí si se mnou povídala česky. Přes tuto přichylnost k češtině se mi ji nikdy nepodařilo přesvědčit, aby přijela navštívit Prahu. Zvali jsme ji oba, já i moje žena, která se s ní mezitím také seznámila. Existoval u ní podvědomý blok. Čeština a co se děje v Čechách ano, ale do Čech proboha ne! Nevím konkrétně, kdo a jak jí ublížil. Že tu ale nějaká hluboká rána byla, to jsem si z drobných náznaků mohl poskládat sám. Když jsem se - po dlouhém váhání, poněvadž jsem tu tušenou bolest nechtěl znovu jítřit - na to zeptal přímo, vyhnula se odpovědi. Proto vím jen, že v Čechách strávila **dva roky v pracovním táboře, nejdříve někde v západních Čechách, snad u Nýřan, pak někde v Posázaví.** Víc o tom nechtěla mluvit. Nevím, co tam dělala, nevím, co tam dělali s ní. Jenom se to domýšlím a není mi při tom dobře. Ona tuto kapitolu chtěla zřejmě ve svém životě zatlačit co nejhlouběji, ne ale svůj vztah k češtině a k Čechám.

U Seppa Schumertla se vztah k jeho domovině vyvíjel trochu jinak. Nezapomněl na ni a na rodné **Prachatice** nikdy, o tom ostatně svědčila jeho víkendová neplacená práce v Muzeu Šumavy. Ale dokud pracoval, nezbývalo mu na bádání a meditování příliš mnoho času. Zato když odešel do důchodu, staly se pro něho Prachatice a později **Libínské Sedlo**, odkud pocházeli jeho předkové, ústředním tématem a vlastně i smyslem dalšího života. Podobně jako mnoho jiných jeho krajanů pátral po kořenech rodu a dělal to svědomitě: nespokojil se jen s matrikami, nýbrž hledal i v pozemkových a katastrálních knihách, dokonce i v deskách zemských, a nakonec zjistil, že

zakladatel jeho rodu i nynější osady Libínského Sedla byl jedním ze sedláků, kteří tento kraj patřící vyšehradskému proboštvství přišli v polovině 14. století osidlovat pod vedením lokátora. Obdivoval jsem Seppovu tvrdošijnost, s jakou objížděl české archivy, léta pendloval mezi Pasovem, Prahou, Třeboní, Prachaticemi a Krumlovem, až se dostavil výsledek. **V roce 2001 vydal ještě s jiným krajanem knihu s nenápadným názvem *Heimat - einst in Pfefferschlag und Perletschlag* [Vlast - kdysi v Libínském Sedle a v Perlovicích], která je vlastně historickou studií o osídlení tohoto mikroregionu a o životě v něm.** Nepotřeboval na to žádný grant, vše nákladem vlastním. Ale to byl jen začátek. Jeho zájem o dějiny rodu a obce, stejně jako jeho původní povolání duchovního ho přivedly na myšlenku opravy rozpadajícího se kostelíka v Libínském Sedle. Na to už vlastní soukromé finance nestačily (byť i on se stal štedrým dárcem), založil proto nadaci a se stejnou tvrdošijností agitoval u svého širokého příbuzenstva a dalších rodáků, stejně jako vyjednával s českými správními úřady i památkáři, až se dílo podařilo. **Vloni v červenci byl kostelík znovu slavnostně vysvěcen, a to za účasti Čechů i Němců.**

Pro toho člověka nebyly pohnutkou konání peníze (ty naopak musel investovat - namísto je však spíše říci: vydat, neboť takovéto investice se v peněžní podobě nevracejí), nýbrž něco, co on sám (a asi nikdo z nás) by nedokázal definovat: přitažlivost, racionálně asi nevysvětlitelná. Láska k vlasti - zní to sentimentálně? Zastarale? Pateticky?

Jak jsem se styděl za rozstrílené Stodůlky i sám za sebe

Ve své omezenosti jsem do počátku devadesátých let netušil, že v Rakousku stále ještě existují vládní radové, dvorní radové a skuteční dvorní radové. Dýchlo to na mě starou monarchii. Pak jsem se přes literaturu s jedním z nich seznámil - s prof. dr. **Waltrem Zettlem**, skutečným dvorním radou. Nejdříve nás spojovala poezie **jeho otce Zephyrina Zettla** - v roce 1991 mi to připadalo jako v pohádce a zdálo se mi, že potkávám starší podobu zemřelého autora (Zephyrin Zettl zemřel v roce 1935 ve věku 59 let, jeho synovi bylo v době našeho prvního setkání 72 roků). Podruhé to bylo prostřednictvím knihy o **Stodůlkách, rodišti jeho otce, kterou syn sestavil a vydal a mně jejím darováním představil kus Šumavy, který jsem neznal, protože ležel až do roku 1990 ve vojenském výcvikovém prostoru.** Potřetí jsme tam spolu zajeli. Z map vydávaných nakladatelstvím Hofer-Verlag jsem věděl, že u téhle vesnice je křížek značící zmizelou osadu. Jen jsem si nedokázal představit, jak dokonale zmizela. Zaparkovali jsme auto, kde končila asfaltka, a šli asi kilometr lesem. Viděl jsem na starém pánovi, že je rozrušený, ale také zneklidněný. Nepoznával to. Až když se před námi otevřela holá pláň, nad kterou se vyboulil mohutný hřbet kopce Křemelná, vydechl překvapeně: **"Ale to je přece Kiesling! Ale kde je Stadeln?"** Zoufale se rozhlížel, aby našel nějaký záchytný bod. Nikde nic. Jen podzimní zachmuřená pláň. Popošli jsme do ní pár desítek kroků. Tu a tam nějaký kráter, klikatice příkopu. Tu a tam skupinky břížek nebo olší. Úpěnlivě opakoval: "Ale tady přece musela stát ta vesnice! Vždyť jste přece viděl ty fotografie v knížce!" Ano, viděl. Ale taky jsem věděl, jak dopadlo okresní město Doupov. V zelené uniformě mě to tak nebralo. Teď jsem měl vedle sebe žijícího svědka, který místo své prázdninové kvetoucí vesnice s téměř dvoustovkou domů, jak ji zažíval jako kluk a mladík, spatřil dopadiště dělostřeleckých granátů. Sice už bývalé a zarostlé milosrdně travou, ale i tak obraz nesmyslného zmaru vzniklého v mírové době. A tady jsem se před tím skutečným dvorním radou začal stydět. Ne za odsun jeho příbuzných, ale za to, co jsme pak v oněch vylidněných krajinách způsobili.

Jak jsem dlouho nemohl pochopit, že i v Německu se může narodit sudetský Němec, a jak jsem to posléze pochopil

Bylo to proti logice mého chápání, že by se snad sudetští Němci mohli rodit ještě po roce 1945. To už prostě byli Němci narození v jiné době a hlavně v Německu, tak jak o sobě mohou prohlašovat, že jsou speciálně Němci sudetští? Je to revanš? Pěstovali to v nich rodiče od

kolébky, aby nezapomněli, a přenesli tak na ně své trauma? Tak nějak jsem si to vykládal, a nejenom já: taky většina společnosti v bývalém západním Německu.

Pak jsem potkal člověka k nám Čechům vstřícného a přátelského, smířlivost *in persona*. Přímou jako by reprezentoval smýšlení muže, jehož jméno si spolek, ve kterém dělá výkonného ředitele, dal do vínku: Adalberta Stiftera. **Peter Becher, neboť o něm je řeč, se narodil v roce 1951 v Bavorsku.** Nějakou dobu už jsme se znali a proputovali spolu hezkých pár kilometrů a proklábosili hodně večerů, ale pořád ještě mi nedocházelo, že se zcela samozřejmě považuje za sudetského Němce. Když na to jednou náhodně přišla řeč, nevěřil jsem svým uším. Jak může člověk jeho formátu takhle uvažovat? Připadalo mi to anachronické a především: nesedělo mi to k němu, k mé představě o něm.

Pak jsem ale začal poznávat hlouběji německou a konkrétně bavorskou společnost, univerzitní prostředí současné i jeho podhoubí let sedmdesátých, kdy Peter studoval, a ponenáhlu jsem to začal vidět jinak. Studenti sedmdesátých let byli v západním Německu orientováni převážně levicově, zatímco organizace vyhnanců, a to nejen sudetských Němců, se situovaly protilehle někam do pravicového spektra. Bylo na ně pohlíženo a priori svrchu. Znamenalo to prakticky společenské znemožnění, kdyby se snad mezi kolegy někdo otevřeně přihlásil k některému z vyhnaných německých "kmenů". Myslím, že právě proto to Peter udělal. Aby ukázal, že takové nálepkování je také předsudek. Samozřejmě že tu hrála svou roli i rodinná tradice. Ale ani ta nebyla přímočará - se svým otcem, Waltrem Becherem, kdysi mluvčím sudetoněmeckého landsmanšaftu, se dostával do ostrých názorových sporů. Přesto mu to nebránilo a nebrání, aby se deklaroval jako sudetský Němec. A já to po poznání všech těch souvislostí pochopil a respektuji to, ba cením si ho o to víc. Uměl zůstat svůj.

Jsou okamžiky, kdy přestávám slyšet

Tak jako můžu naslouchat Petru Becherovi, aniž bych s ním ve všem stoprocentně souhlasil, tak přestávám naslouchat, když se z německé, přesněji sudetoněmecké strany začne ozývat, co my jako Češi musíme. Naštěstí jsem to zažil zatím jen jednou, a jednou situaci, kdy jsem pochopil, že hledání nějaké společné řeči je zhora nemožné.

V takovém okamžiku to ale není pouze hluchota, která se dostaví u mne a kterou, jak se mi zdá, je posedlá i druhá strana, jež jakoby nechce zase nic slyšet ode mne a mele si direktivně a imperativně tu svou. Současně se ve mně rozlévá i vztek, s překvapením zjišťuji, že i já se dokážu naštvat, a proto raději odcházím, než nad sebou ztratím kontrolu.

Přesně takhle se mi to stalo asi před osmi lety v Chebu na letní akademii v Evropském Comeniu u Franka Boldta. Atmosféra výborná, Češi a Němci pohromadě (pravda, převážně mladší Češi a převážně starší Němci - tato věková nerovnováha funguje u mnoha akcí, při nichž se setkávají Češi a jejich bývalí krajané), vzájemně se učí jazyk toho druhého, zajímavé přednášky. Až na jednu. To když přijel vydavatel pan **Fleissner, šéf ne nepodstatného tiskového impéria v Bavorsku, původem snad právě z Chebu**, a do této přátelské atmosféry vnesl apodiktický tón, co všechno Češi musí a budou muset, protože oni přece všechno zavinili a vina je jen a jen na jejich straně. Nevím, co všechno ještě povídal. Zapřemýšlel jsem, kolik že mám ještě dopsat hesel do lexikonu o sudetských Němcích (nakonec na jeho realizaci stejně nedošlo) a jak jeden takovýhle veřejný projev může hodit probouzející se zájem Čechů o sudetská témata o léta zpátky a zažene je zase do obranných či útočných pozic. A odešel jsem uprostřed jeho výlevů středem. Komunikace nebyla možná. On si už dopředu zacpal uši a já byl naštvaný.

Domluva ale nebyla možná ani v druhé situaci, která sice probíhala kultivovaně (vzájemně jsme se slyšeli), nicméně naprosto dvojkolejně. Nenapadlo mě, že ještě na počátku třetího tisíciletí potkám člověka, který mi německou expanzi vylicí jako válku obrannou, a tudíž nutnou. Tenhle člověk zažil konec války v Praze, některé detaily, které v našem soukromém hovoru zmínil, byly jak z apokalypsy a chápal jsem, že tyhle otřesné zážitky už nikdy nepřekoná a nás Čechy že bude vidět filtrem května 1945 v Praze. Přesto, bylo to jako setkání jiného druhu. Shodli jsme se, že se neshodneme.

Do kategorie "dědičného nepřítele" patří ještě setkání s jedním německým učitelem, původem z Nýrska. Dostal jsem na něj spojení, když jezdil do klatovského archivu. Věděl jsem, že se zajímá o Watzlika i německou literaturu ze Šumavy vůbec, nebylo nic snazšího než se s ním za mého mnichovského pobytu sejit. Hovořili jsme o tom i onom, probrali "naše" autory, došlo i na končinu, z níž pocházel. Nevím, co se mu tam přihodilo a zda jemu osobně. Prohlásil jenom: "Nemám vás Čechy rád," a na rozloučenou mi daroval pro mě vzácnou knihu, kterou měl dvakrát. Když jsem ujížděl rychlodráhou na druhou stranu Mnichova, kde jsem bydlel, jenom jsem v duchu vrtěl hlavou. Bylo to asi nejparadoxnější setkání s německým krajanem.

Sudetendeutscher, Deutschböhme, Böhme?

Ne, nejde o pojmenování. Byly doby, kdy "Böhme" označovalo prostě člověka z Čech. Kvůli rozlišování v devatenáctém století na "Böhmen deutscher und böhmischer/tschechischer Zunge", které bylo přece jen jazykově nemotorné, se ujala složenina "Deutschböhme". Jenže ani to nestačilo, když vzniklo Československo. Kam s Němci z Moravy a zbytku Slezska? Bylo třeba demonstrovat kmenovou jednotu, a tak se celkem rychle **v průběhu dvacátých let prosadilo** jako společný jmenovatel označení pro sudetská pohoří. Přesto s tím i "naši Němci" měli potíže, co potom teprve zahraničí! Ačkoli se v Bavorsku stali v šedesátých letech oficiálně součástí bavorské ústavy a takzvaným "čtvrtým bavorským kmenem", přesto lze - zejména na venkově - stále ještě zaslechnout i úderné "Bëm". Někdy to není míněno úplně neutrálně, naznačuje se tím jinakost. Nejen původu, ale i obecně. Jací jsou tito "bémáci", proč je třeba je odlišovat?

Zpočátku se odlišovali svou chudobou, přišli do Bavorska chudí jak kostelní myši. Ostatní uprchlíci a vyhnanci na tom byli obdobně, ale Čechy byly za kopcem, tudíž z nich tvořili největší podíl. Později se zjistilo, že jsou to "děláci", "makačkové" a k tomu ještě houževnatí. Taky že jsou flexibilní a že umějí improvizovat, neboť nouze je naučila nejen housti.

Ale dost historizujících úvah. Chtěl jsem jen poukázat na to, že naši vysídlení krajané to neměli lehké ani v zemi, jejíž správní jazyk byl stejný jako jejich. A taky na to, že jsem v několika případech narazil **na stejné vzory chování, jaké znám z Čech od Čechů. Na stejnou srdečnost, bezprostřednost a rozhodnutí ad hoc, kterých jsem za ta léta v Německu jinak moc nezažil.** Zvláště markantně jsem si to uvědomil ve třech situacích u dvou lidí.

V té první sehrál hlavní úlohu profesor Ferdinand Seibt po skončeném dvoudenním maratonu jednání společné Česko-německé komise historiků v Mnichově. Odjíždělo se až druhý den ráno, před námi perspektiva fádního večera v hotelovém pokoji. A tu najednou **Seibtův dotaz, zda nemáme chuť navštívit jeho domácnost na východním okraji Mnichova.** Že hned zavolá ženě, aby něco připravila, část že nás vezme s sebou hned autem a na další že bude čekat u stanice rychlodráhy ve Vatterstädtenu. Vůbec nás nemusel přemlouvat. A za půl hodiny už jsme, česká část komise a Seibtovi, seděli pohodlně rozložení v jejich prostorné kuchyni (žádný nablýskaný obývací se svátečním ubrusem!) a diskutovali, skákali si do řeči, vzpomínali, jen tak povídali...

Asi tak v roce 2000 jsem jel vlakem do Drážďan. Kousek za Prahou procházel vagonem muž nápadně podobný Ferdinandu Seibtovi. Naše pohledy se setkaly. A jeho obličej už se roztahuje do typicky seibtovského vlídného úsměvu: "Jste to vy, pane kolego? Vlastně jsem měl číst nějaké disertace, ale dlouho jsme se neviděli... Nemáte chuť zajít do jídelního vozu na kávu?" Kdo by odolal možnosti mít takhle sám pro sebe legendu německé historiografie o českých zemích? A až téměř do Drážďan to šlo jako tehdy v polovině devadesátých let v Mnichově: téma stříдалo téma, kniha knihu, galerie společných známých. Jen když jsme projížděli labskou soutěskou u Hřenska, díval se chvíli z okna na pískovcový kaňon a pak bez jakéhokoli resentimentu poznamenal: "Víte, že tudy jsem jel naposled před víc jak padesáti lety?" On, pocházející ze severních Čech!

Ten druhý Böhme s českými vzory chování pocházel naopak **ze Šumavy, z Kašperských Hor. Jmenoval se Gerold Dvorak a jeho rozhodnutí, ba dokonce i spád řeči byly stejně spontánní.** Šumavu miloval a tu její část, odkud pocházel, měl v paměti uloženou metr po metru. Když odešel do důchodu, rozhodl se, že svým krajanům přiblíží **Klostermanna** a jeho Šumavu. Jak by také ne, se svým otcem objížděl jako kluk stejný okrsek jako otec Klostermannův - **oba otcové byli kašperskohorští městští lékaři.** Přes

Klostermanna jsme se seznámili. Stačilo pak kdykoli přijet do Pasova, zavolat mu, a ať seděl zrovna nad překladem, nebo něco dělal v jejich rozlehlé zahradě, reakce byla vždycky stejná: "Kde jste? Co tu děláte? A máte čas? Tak já pro vás dojedu, popovídáme si." V jinak plánovitém Německu najednou něco důvěrně známého z Čech, takže jsem reagoval stejně spontánně. I když jsem vlastně přijel studovat knížky do pasovských knihoven, v zahradě u Dvorakových v **Pfenningbachu nad Pasovem** si člověk připadal jak v Čechách. na chalupě.

Dvacet let se tím zabývám. Co mi to dalo?

Německy psanou literaturou ze Šumavy se zabývám už téměř dvacet let. Nejdříve předmět výlučně akademického zájmu, začala mi postupně srůstat s tamní krajinou a ještě později, po otevření hranic, i s tamními lidmi, které jsem, teď na druhé straně Šumavy v Německu, ještě potkal. Už to nebyla jenom ta psaná písmena a už to nebyla jenom literatura Šumavy. Kontext se rozšířil a z holé knižní formy se začaly vylupovat lidské osudy a problémy. Tato literatura pro mě dostala svou lidskou dimenzi v osudech svých autorů i čtenářů. Některé z těch čtenářů jsem ještě stačil potkat a byla to obohacující setkání.

Taky já se za těch dvacet let asi změnil. Samozřejmě přibylo nesouměřitelné množství poznatků, jež nezůstaly bez vlivu na moje uvažování. Jsem dnes v soudech asi zdrženlivější a váhavější, беру více v potaz různý náhled na stejnou věc, ono "pro et contra". Těch dvacet let, stejně jako materiál, kterým jsem se zabýval, mi dalo také povědomí o tom, jak každá jednostrannost zkresluje a že si, dovedena ad absurdum, nakonec sama "naběhne".

Poznámka

1] Pro ty, kteří by to chtěli vědět přesně: Jedná se o Watzlikovu báseň Deutschböhmerland ze sbírky *Zu neuen Sternen* (1919) a oním apostrofovaným lyrickým "du" je deutsche Heimat v Čechách: "*und deine Sterne sind nicht tot, / sie harren deiner Stunde.*" A předjímají-li tyto verše události o dvacet let mladší, předjímají jiné verše téže básně, byť *per negationem*, i události ještě mladší: "*wir wollen wurzelnd bleiben / von dir soll nimmer die Gewalt / der Menschen uns vertreiben.*"

Václav Maidl (1953). Zabývá se německy psanou literaturou z Čech, zejména ze Šumavy. Vydal sborník *Znovuobjevená Šumava / Der wiederentdeckte Böhmerwald* (Klatovy 1996) a antologii *Erzähler aus dem Böhmerwald* (Passau 1999). Je knihovníkem Rakouského kulturního fóra v Praze.

O čem psaly Souvislosti sešit 2-3, 29. 1996?